

20

Wandelingen door
natuurgebieden in

DE ARDENNEN
EN WALLONIË

Wandelboek

ONZE NATUUR

MICHAËL CASSAERT

Lannoo

Ontdek het wilde België

Aan de andere kant van de wereld lijkt het gras altijd groener, mysterieuzer en indrukwekkender. We staren met grote ogen naar buitenlandse beelden van exotische dieren en hun weelderige biotopen, maar vergeten ondertussen eens door het eigen raam naar buiten te kijken. Als je dat zou doen, zou je merken dat wat er zich in je achtertuin afspeelt minstens even fascinerend is. En eens je dat gezien hebt, zul je er nooit meer naast kunnen kijken:

Onze Natuur is onwaarschijnlijk wild.

Wij Belgen zijn eerder bescheiden. Maar de Belgische natuur is niks om bescheiden over te zijn: onze dwergmuis weeft even vernuftige nesten in het riet als een Afrikaanse wevervogel, zonder dat hij kan vliegen. Onze ijsvogel heeft even felle kleuren als om het even welke blitse kolibrie, die trouwens flauwvalt bij nul graden. Niet de luipaard maar onze slechtvalk is het snelste dier ter wereld. En als je denkt dat onze Kalmthoutse Heide qua schoonheid moet onderdoen voor de Afrikaanse savanne, dan moet je maar terugkomen wanneer de struikhei de droge vlakke omtovert in een zee van paarse bloemen.

Als je het wilt zien, kun je er niet onderuit: we zijn omsingeld door een sensationele, wilde natuur. En **Onze Natuur heeft als missie dat wilde België in volle glorie te laten zien en elke Belg te doen inzien dat hij grenzeloos trots mag zijn op wat er zich in ons land afspeelt.**

En de unieke relatie tussen de Belgen en hun natuur levert verhalen op die even surrealistisch zijn als ons land zelf. Zoals kraaien die stoplichten kunnen lezen: ze plaatsen hun noten strategisch in het midden van een kruispunt en wachten geduldig tot de lichten op groen springen zodat de auto's ze kraken. Zulke verhalen zijn het bewijs dat Onze Natuur een *plantrekker* is met een goed gevoel voor humor. Net als wij.

We willen je Onze Natuur laten ontdekken door ze op een ongeziene manier in beeld te brengen en je ze zo laten beleven dat je niet anders kunt dan je wandelschoenen aan te trekken en naar buiten te gaan. Door weer en wind.

En dus besloten we twee jaar lang dag en nacht met twee cameraploegen op pad te gaan om het wilde België te tonen zoals je het nooit eerder zag. Met meer dan 900 draaidagen in totaal, levert dat een prestigieuze zevendelige natuurdocumentaire op die in 2022 op Canvas en RTL-TVI te zien zal zijn. Maar zo lang wilden we niet als een moederkloek op die prachtige beelden blijven zitten. Elke dag brengt het tweetalige redactieteam op ons contentplatform [onzenatuur.be](https://www.onzenatuur.be) **relevante weetjes en nieuws** uit onze natuur. Dat is **het hart van ons merk**. Mensen kunnen er de vlogs bekijken van de cameramensen die door weer en wind op zoek gaan naar hét perfecte beeld en van boswachters die live vertellen wat er in hun gebieden gaande is. Ze vinden er tips om

onze natuur zelf te ontdekken en te beleven, webcams om alles live te volgen, sneakpeeks van de documentairereeks en nog veel meer. Op een laagdrempelige manier willen we informeren en enthousiasmeren. Zowel de gebeten natuurliefhebber als de onwetende verkenner vindt bij ons zijn gading. In samenwerking met Uitgeverij Lannoo brengen we ook een reeks boeken uit onder het label Onze Natuur.

Iedereen kan zelf een rol spelen, want Onze Natuur wordt **mee gemaakt door alle Belgen**. We doen een beroep op onze community voor eigen content, input bij metingen, waarnemingen, enzovoort. *User generated content* krijgt een mooie plek op ons online platform.

Op **social media** komen er dagelijks inspirerende posts die Onze Natuur nog dichterbij brengen en die elke Belg, waar dan ook, confronteren met de wildernis rondom. In de Facebook community-groep kunnen Belgen elkaar tips geven voor avontuurlijke boswandelingen of unieke fotolocaties. Amateurfotografen en -videasten delen er hun mooiste beelden. Onze Natuur zet de mooiste amateurbeelden in de kijker.

In Onze Natuur staan zes **biotopen** centraal: kust, bossen, heide, zoet water, open ruimtes en stadsnatuur (Voor deze gids over het zuiden van België werden de biotopen enigszins aangepast naar: rotsen, bos, zoet water, stads- en industriële natuur en vennen). Vanuit die verschillende biotopen vertellen we de verhalen van beminde, gevreesde en onbekende personages. **Van Aalscholver tot Zwarte ooievaar**, ze passeren allemaal de revue.

Onze Natuur is weids en tegelijk heel erg dichtbij. Daarom werken we aan de ontdekking en **beleving op drie niveaus**.

Als eerste beginnen we klein en werken we op het niveau van de **eigen tuin**. Als iedereen van zijn tuin een stukje natuur maakt, zetten we meteen al stappen in de goede richting. We doen dat op een leuke en informatieve manier: samen nestkastjes maken voor vleermuizen, biodiversiteit stimuleren, enzovoort. Onze Natuur maakt van elke tuin een wereld die bruist van het leven.

Het tweede niveau waarop we werken, is de **eigen buurt**. De Belgische natuur is uiteraard breder dan onze tuinen en natuurgebieden. Onze Natuur wil daarom helpen om lokaal de krachten te bundelen, want onze natuur vind je overal. Op elke straat, achter elke hoek en overal in onze directe omgeving zijn we deel van de natuur. We moeten samen die lokale natuur ontdekken, beleven en beschermen.

Het derde en laatste niveau is **nationaal**. De natuur is van ons allemaal. Enkel door samen te werken kunnen we onze natuur echt helpen. Want om onze Belgische natuur te beschermen hebben we alle informatie nodig die er te vinden is. Daarom zullen wij onze community regelmatig inschakelen om wetenschappers te helpen. Waarnemingen doen, data verzamelen... alle kleine beetjes helpen. Door de krachten te bundelen zorgen al die beetjes ervoor dat we samen een grote impact kunnen hebben.

Door de Belgen onze eigen natuur te laten **ontdekken en beleven** willen we de band tussen onze landgenoten en hun natuur versterken. Want als je met zoveel fierheid en respect naar Onze Natuur kijkt, zul je ze ook spontaan beter **beschermen**.

Natuur in Wallonië

De natuur in Wallonië is groots, in alle betekenissen van het woord. In vergelijking met Vlaanderen zijn de Waalse natuurgebieden een stuk uitgestrekter en meer biodivers. De geringe bevolkingsdichtheid, het heuvelachtige karakter en de vaak stenige ondergrond geven de Waalse natuur een totaal ander aanzicht dan de natuur in het noordelijke deel van België. Bovendien zorgen de hoogteverschillen vaak voor schitterende vergezichten, die de uitgestrektheid van de onbebouwde ruimte nog eens extra benadrukken.

De grote variatie aan natuurtypes en landschappen zorgt meteen ook voor een **rijke variatie van soorten**. De valleien zijn het leefgebied van unieke rivierbewoners zoals de bever, otter, visarend, waterspreeuw, grote gele kwikstaart, beekforel en zwarte ooievaar. De desolate hoogveenplateaus, waar tal van beekjes ontspringen die zich daarna met grote kronkels naar beneden bewegen, zijn dan weer het ideale biotoop voor kraanvogels, adders en – in het geval van de Hoge Venen – korhoenders. Grote zoogdieren als edelherten, reeën, wilde zwijnen, wilde katten en zelfs lynxen vinden de

nodige ruimte in de uitgestrekte Ardense wouden. Op de steile kliffen ten slotte kun je slechtvalken en oehoes te spotten.

Sommige regio's in Wallonië kennen een uitgesproken **microklimaat**. Dit is toe te schrijven aan de hoogteligging (de temperatuur daalt ongeveer 0,6 °C per meter), de snel opwarmende stenige kalkrijke ondergrond in zuidelijk België en de meer continentale ligging in het uiterste oosten. Gebieden als de Calestienne, de Oostkantons en de hoogveenplateaus hebben door hun microklimaat een heel eigen, **unieke flora en fauna** met soorten zoals valkruid, notenkraker, kraanvogel, bergvenkel, wilde tijm, rode wouw, muurhagedis, kleine veenbes, kraaiheide, peperboompje... En dan hebben we het nog niet gehad over de talloze schitterende dagvlinders en de bijzondere soorten libellen en waterjuffers!

Door deze **bijzondere** klimatologische en bodemkundige eigenschappen komen er in Wallonië **natuurtypes** voor die Vlaanderen niet of amper kent. Hier denken we aan: de ravijnbossen,

FONDRY DES CHIENS

WILDE ZWIJNEN

hoogvenen, grote waterpartijen, sterk kolkende rivieren met een stenige bodem, uitgestrekte wouden, kalkrotskliffen...

Het grote aandeel waardevolle natuur in Wallonië laat zich ook aflezen in het aantal **NATURA 2000-gebieden**. Dit zijn door Europa erkende en beschermde natuurgebieden waar er gewerkt wordt aan het herstel en behoud van de biodiversiteit. Wallonië kan bogen op ruim 240 NATURA 2000-gebieden, terwijl in Vlaanderen de teller op 62 staat.

In deze natuurgids nemen we je mee door **uitgestrekte wouden** zoals die van Anlier, Saint-Hubert en het Hertogenwald. Waterliefhebbers vinden hun gading in de **ruwe riviervalleien** van de Lesse en de Hermeton. Natuur op en rond **stenige bodems** komt uitgebreid aan bod in de Viroinvallei, Furfooz en de rotsen langs de Ourthe. Unieke **hoogveennatuur** bewonder je op het Plateau des Tailles, in de schitterende valleitjes van Oléf en Jansbach, in de Hoge Venen en op het plateau van Croix Scaille. De **moerassen** van Harchies en het meer van Virelles laten je kennis maken met de specifieke natuur van grote waterplassen. Heel bijzonder zijn toch wel de wandellussen door Luik en Charleroi die je de kans bieden om unieke **stadsnatuur** te ontdekken.

Voor behoud en ontwikkeling van biodiversiteit zijn natuurbeheer en natuurinrichting meer dan noodzakelijk. De bijzondere natuur van zuidelijk België wordt beheerd en veiliggesteld door **Natagora, Ardenne et Gaume Asbl**

en **DNF** (Département de la Nature et des Forêts). De acties in natuurgebieden kunnen bestaan uit: niets doen (de natuur haar gang laten gaan), begrazen, oogsten van hout, maaien en opstuwen van water... Het is niet alleen belangrijk voor de biodiversiteit dat natuurgebieden gepast worden gemonitord, maar ook voor de koolstofopslag, de wateropvang bij overstromingen, de houtproductie en de recreatie.

Dit boek nodigt je uit om de natuur in Wallonië en de Ardennen te verkennen. De beschreven routes leiden je naar de mooiste plekken, maar altijd met **respect voor de natuur**. Daarom is het cruciaal om een aantal **gedragsregels** te respecteren: blijf op de aangegeven paden zodat je de natuur niet verstoort.

BOIS DE LAURENSART

Wil je mooie diersoorten zien, wees dan rustig en stil. Wat je meeneemt op je tocht door de natuur, neem je ook weer mee naar huis. De natuur kan niets aanvangen met plastic, verpakkingsafval en wc-papier. In de meeste natuurgebieden zijn honden welkom, weliswaar altijd aan de lijn. Loslopende honden schrikken namelijk erg veel fauna op, maar ze kunnen ook andere bezoekers afschrikken of hinderen.

En vergeet niet: in de natuur ben je te gast. Met wat geluk kun je bijzondere dieren en planten bewonderen. Dit vraagt de nodige omzichtigheid, maar te allen tijde veel respect.

ONZE NATUUR – Ontdek het wilde België	4
Natuur in Wallonië	6

ROTSEN

1 7,27 of 2,09 km Furfooz Parc de Furfooz	12
2 10,65 km Nismes Parc Naturel Viroin-Hermeton	28
3 11,49 km Ollomont Parc Naturel des deux Ourthes	44

BOS

4 13,79 km Bourseigne-Vieille Bois Fagné en Vallée de la Hulle	60
5 18,48 km Eupen Osthertogewald, Brackvenn en Allgemeines Venn	74
6 8,41 km Gastuche Bois de Laurensart, Wolfsbos en Rondebos	88
7 13,88 of 4,55 km Rulles (Habay-la-Neuve) Forêt d'Anlier	104
8 9,04 km Saint-Hubert Fourneau Saint-Michel	120

ZOET WATER

9 5,71 km (1) & 5,9 km (2) Chiny Semois in het Parc naturel de l'Ardenne méridionale en het Forêt de la Semois et de la Houille	136
10 23,15 km Hermeton-sur-Meuse Parc Naturel Viroin-Hermeton	150
11 14,07 km Krinkel (Rocherath) Vallée de l'Olef et du Jansbach	168
12 11,35 km Redu Vallée de la Lesse	184
13 7,7 km Virelles Étang de Virelles en Bois de Blaimont	198

DE STAD EN HET INDUSTRIËLE LANDSCHAP

14 19,67 km Charleroi Slakkenbergen, een Engels landschapspark en een hellingbos	216
15 6,29 km Harchies Les Marais d'Harchies	234
16 7,38 km Luik (Liège) Favechamps, Parc de la Citadelle en Côteaux de la Citadelle	248

VENEN

17	10,28 km	Odeigne	Plateau des Tailles	270
18	4,89 km	Samrée	Les Hauts Marais de Bellemeuse	284
19	8,68 km	Waimes	Réserve naturelle des Hautes Fagnes en Duits-Belgisch Naturpark Hohes Venn-Eifel	296
20	6,38 km	Willerzie	Massif de la Croix-Scaille	310

Dankwoord 324

Begrippenlijst 325

1 ROTSEN

De zuidelijke landshelft van België wordt gekenmerkt door ondiepe bodems met rotsige ondergrond. Waar het reliëf uitgesproken is, spoelt de bodem gemakkelijk weg en dagzomen gesteenten. Ten zuiden van Samber en Maas resulteert de variatie in reliëf, bodem en diepte van de ondergrond in geografisch sterk verschillende regio's zoals de Condroz, de Fagne-Famenne, de Calestienne, de Ardennen en Belgisch-Lotharingen.

De ondergrond bepaalt welk type bodem er aan het oppervlak voorkomt. Dat verklaart meteen ook waarom de geografische streken ten noorden van Samber en Maas, waar er geen rotsen voorkomen in de ondergrond, een diepe bodem hebben en er duidelijk anders uitzien dan de 'bekende' Ardense rotsgebieden. We doelen hier op: Haspengouw, het Land van Herve, het Land van Henegouwen, het Brabants Plateau en het Waalse deel van het Heuvelland, het Pays des Collines. Wie een duidelijke staalkaart wil krijgen van de geologie van Zuid-België kan een tocht ondernemen langs de Maas: van Namen, over Dinant naar Givet. Je ontdekt langs deze noord-zuidas hoe verschillende bodems resulteren in spectaculair verschillende landschappen.

In de **Ardennen** leveren oude gesteenten zoals leisteen (schiefer) en zandsteen zure, voedselarme en vaak slecht waterdoorlaatbare bodems op. In de **Calestienne** daarentegen zit vooral kalksteen in de ondergrond. Die zorgt voor kalkrijke, ondiepe bodems waar het water gemakkelijk infiltreert.

Dergelijke **verschillen** in ondergrond vertalen zich spectaculair in de **plantengroei**: waar je op de Ardense plateaus venen en soorten uit bergregio's vindt, groeien er op de zuidelijke flanken van de Calestienne orchideeën en zuiderse soorten als het peperboompje en tijm.

Door het gebrek aan een bewortelbare bodem, de snelle waterafvoer en de extreme blootstelling aan zon en wind zijn de **Ardense rotsen**

MUURHAGEDIS

en rotsige bodems **moeilijke** plekken om te **koloniseren**. De planten die er voorkomen, ook wel **rotsflora** genoemd, zijn bijzonder en vaak zeldzaam. Korstmossen zijn samen met mossen de eerste 'planten' die op de naakte rotsen verschijnen. Vervolgens overen varens zoals de steenbreekvaren en eikvaren de rotspartijen, net als wit vetkruid en muurpeper. Die laatste twee zijn in staat om reservewater in stengels of bladeren op te slaan. Op vlakke stukjes rots is het voor de planten iets gemakkelijker: daar ontstaan 'eilandjes' rotstuijn. Op de Ardense rotsmassieven bespeur je er plukjes heide, brem en bochtige smele.

Tot de typische '**rotsfauna**' behoren onder meer de muurhagedis, de gierzwaluw, de oehoe en de slechtvalk.

Anders dan in de Ardennen, is de ondiepe bodem in de **Calestienne** kalkrijk. Aangezien kalksteen oplost onder invloed van water, vormen zich in kalkgesteenten gemakkelijker holtes, zowel verticaal door de regen als

horizontaal door de stroming van rivieren. In de zo ontstane **grotten** is door gebrek aan licht geen plantengroei. Aan de rand van de grotten groeien planten die weinig licht nodig hebben. Hun grote, brede bladeren zijn uitermate geschikt om het schaarse licht op te vangen. Vaak komen ze ook als bosplant onder de kruinen van bomen voor.

Door de vrij constante en veeleer hoge wintertemperatuur dienen de grotten vaak als winterverblijfplaats voor **vleermuizen**. Ongeveer één op drie zoogdiersoorten is in Wallonië een vleermuis.

Tijdens de natuurwandeling in Furfooz maak je kennis met kalkgraslanden, steile kliffen en ravijnbossen.

In het Natuurpark Viroin-Hermeton loop je langs het bekende Fondry des Chiens, de minicanyon van België.

Op de Ourthe-route balanceer je op steile rotskammen met uitzicht op het indrukwekkende bochtenspel van de rivier die zich een weg zoekt tussen de harde steenmassieven.

A hiker with a backpack is seen from behind, looking up at a massive, mossy rock wall. The hiker is wearing a teal long-sleeved shirt and a dark backpack. The rock wall is covered in green moss and has a large, dark, irregular opening. The background shows a lush green forest.

1

Parc de Furfooz

FURFOOZ

Rotsklimmen in het spoor van de Romeinen

De verticale rotswanden langs de Lesse en het plateau boven de rivier herbergen een van de mooiste natuurgebieden van België: het Parc de Furfooz. Behalve voor zijn natuurschoon is dit park alom bekend wegens zijn rijke geschiedenis. Zo stuit je hier op de resten van een Romeins badhuis en een middeleeuws fort. Dankzij de strategisch gunstige ligging boven de Lesse waren de grotten en het plateau al bewoond in de prehistorie. Zowel de geschiedenis als de natuur is er adembenemend. De hierna beschreven tocht voert je van het plateau hoog boven de Lesse, vanwaar je de prachtige steile rotskliffen bewondert, omlaag door ravijnbossen en langs grotten naar de rivier.

SOORT IN DE KIJKER

De slechtvalk

In de jaren 1960 daalde het aantal slechtvalken in Europa zienderogen door het gebruik van DDT en andere pesticiden. In België verdween de soort zelfs helemaal van de radar. In 1972 werden in de buurt van Furfooz, in Waulsort, de laatste slechtvalkjongen waargenomen. Het eten van vergiftigde prooien had geleid tot broze eierschalen die het gewicht van de broedende ouder niet konden dragen.

Gelukkig kent de soort sinds het einde van de 20ste eeuw een heropleving. Van nature leeft de slechtvalk in de buurt van steile kliffen, zoals die volop voorkomen aan de Maas en de Lesse. Daar broedt hij in ondiepe holtes en nissen. In Vlaanderen huist de slechtvalk graag in nestkasten opgehangen aan hoge gebouwen en jaagt hij op stadsvogels, zoals meeuwen en duiven. Een slechtvalk heeft vooral vogels op zijn menu staan, al durft hij ook wel eens een vleermuis mee te grissen. Hij vangt zijn vliegende prooi met een supersnelle duikvlucht in volle vlucht of vertrekkend vanaf een uitkijkpost. De hoogst gemeten snelheid van een slechtvalk bedraagt maar liefst 389 km/u! Dat lukt alleen als de vogel zich vanaf grote hoogte kan laten 'vallen'. In 'gewone' vlucht behaalt hij 'slechts' een snelheid van 100 km/u.

KALKGRASLANDEN MET ORCHIDEEËN EN PEPERBOOMPJES

Aan de Lesse doemt een indrukwekkend kalksteenplateau op. De kalksteen bevindt zich op geringe diepte en is bepalend voor de bodem van de graslanden. Die kalkgraslanden zijn botanisch heel divers. Typisch voor kalkgrasland zijn behalve de kalkhoudende bodem ook de droge en zeer voedselarme condities. Door de oppervlakkig aanwezige kalksteen loopt de bodemtemperatuur snel op en overleven alleen echte specialisten. Een bijzondere plantenfamilie, die vaak talrijk voorkomt op kalkgraslanden, is die van de orchideeën. In het microklimaat van een kalkgrasland tref je eveneens veel zuiderse soorten aan. De zaden van die planten worden aangevoerd via de Maas. Een voorbeeld van zo'n zuiderling is het peperboompje.

ESDOORNS IN HET RAVIJNBOS

In ravijnbossen, met een hellingspercentage van minstens 40%, rollen vaak rotsen of puin naar beneden. In hun val sleuren ze bomen en takken mee, waardoor de bodem doorgaans bezaaid ligt met dood hout. Alleen boomsoorten die gemakkelijk opnieuw uitlopen, houden hier stand. De gewone esdoorn, de Noorse esdoorn en de veldesdoorn zijn hier in vergelijking met bijvoorbeeld de beuk in het voordeel. Maar ook ruwe iep, gewone es en zomerlinde kunnen zich hier redden.

In het koelere klimaat en de hoge luchtvochtigheid van de ravijnbossen gedijen varens uitstekend, vooral de tongvaren is massaal aanwezig. In het voorjaar snuif je de zoete geur van wilde judaspenning op, 's winters kun je de doorzichtige vruchtdozen van de plant goed zien. Doordat ze zo zelden voorkomen, zijn ravijnbossen – als habitattype – Europees beschermd als NATURA-2000-habitat.

MUURHAVIKSKRUID

GEVLEKTE ARONSKELK

STEENBREEKVAREN

ROOD PEPERBOOMPJE

GROTE GELE KWIKSTAART

Te spotten soorten

IN DE KALKGRASLANDEN

verfbrem, kleine pimpernel, geel zonneroosje, nachtsilene, wondklaver, knolribzaad, witte engbloem, peperboompje

IN DE GROTTEN, OP ROTSEN EN WANDEN

muurhavikskruid, smalle en ruige weegbree, kamgras, zachte dravik, kleine klaver, gewone rolklaver, tripmadam, steenbreekvaren, eikvaren, schubvaren, tongvaren, muurpeper

IN DE RAVIJNBOSSEN

veldesdoorn, gewone esdoorn, Noorse esdoorn, tongvaren, wilde judaspenning

IN HET HAZELAARHAKHOUT

springzaad, gevlekte aronskelk, rapunzel, bosanemoon, gewone sleutelbloem

AAN DE LESSE

ijsvogel, grote gele kwikstaart

WILDE JUDASPENNING

MUURPEPER

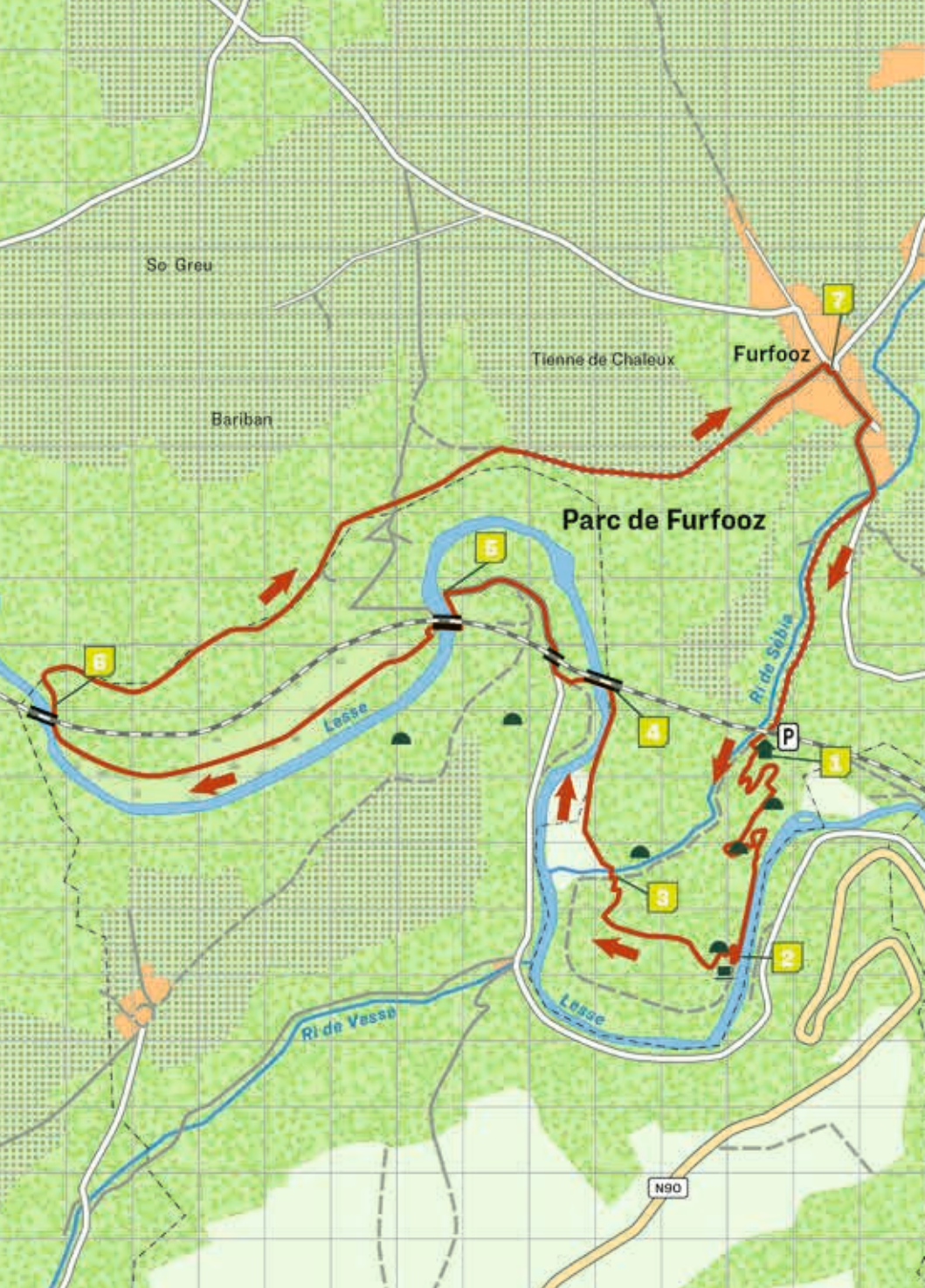
GEEL ZONNEROOSJE

KNOLRIBZAAD

IJSVOGEL

So Greu

Bariban

Tienne de Chaleux

Furfooz

Parc de Furfooz

Leese

Ri de Sable

Ri de Vesse

NS0

7

5

6

4

1

3

2

P

AFSTAND

7,27 km

ONVERHARD

90 %

MOEILIKHEID

gemakkelijk

HOOGTE

REFERENTIEPUNTEN

Vertrek	1	Onthaalcentrum Ardenne et Gaume
0,98 km	2	Brasserie La Flobette aan de Lesse
1,59 km	3	Brede met steenslag verharde weg voorbij inspiratietuin voor biodiversiteit
2,09 km	4	Spoorwegbrug over de Lesse
2,66 km	5	Plage Chaleux
3,95 km	6	Eenzame woning voorbij de spoorwegbrug
6,22 km	7	Dorpscentrum van Furfoz
7,27 km	8	Onthaalcentrum Ardenne et Gaume

SITUERING

Praktische informatie

AFSTAND 7,27 km/2,09 km (inkorting)

MOEILIKHEIDSGRAAD Gezien de korte afstand en het vlakke karakter is dit een gemakkelijke wandeling.

STARTPUNT VAN JE ROUTE Je start aan het onthaalcentrum Ardenne et Gaume ASBL. Vanuit het centrum van Furfooz volg je de wegwijzers naar het Parc de Furfooz. Bij het houten gebouwtje van het onthaalcentrum aan het einde van het parkeerterrein start de route.

AARD VAN DE WEG EN HET TERREIN

Heel de route is onverhard, met uitzondering van het laatste traject door het dorpscentrum van Furfooz.

BEWEGWIJZERING In het Parc de Furfooz laat je je leiden door blauwe pijlen, buiten het natuurpark ben je aangewezen op de beschrijving in deze gids. De wandelroute volgt buiten het park wel deels de met rood-witte strepen aangeduide GR.

VERGEET NIET Om slechtvalken op te sporen neem je best een verrekijker mee. Wil je graag planten benoemen, voorzie dan een floragids of download op je smartphone de app ObsIdentify. Schoenen met extra grip komen van pas bij de steile afdaling van het plateau naar de Lesse.

EXTRA INFORMATIE Op de website van het park <https://www.parcdefurfooz.be/index.php/nl/welkom/> vind je alle informatie om je bezoek praktisch voor te bereiden. Neem eveneens een kijkje op de website van de parkbeheerder Ardenne et Gaume

<https://www.ardenne-et-gaume.be>. Behalve het Parc de Furfooz beheert de natuurvereniging ruim honderd andere natuurgebieden in Wallonië.

NATUURKALENDER Deze wandeling is het hele jaar door de moeite. Ben je een liefhebber van kalkflora, dan kom je best in mei. Tijdens het broedseizoen (maart-april) maak je de meeste kans om slechtvalken te zien. De beste locatie daarvoor staat beschreven in de wandeling. Wacht geduldig op een plaats die uitzicht biedt op steile kliffen. Buiten de broedperiode waag je je kans aan de Lesse. Tip: massaal opvliegende watervogels wijzen er vaak op dat er een slechtvalk in de buurt is. Voor bosanemonen en sleutelbloemen moet je in april-mei op pad.

ZEER BELANGRIJK Een bezoek aan het Parc de Furfooz is betalend én op reservering. Reserveren kan online op de website van het park. Hoewel er een limiet staat op het aantal bezoekers, is het er in de lente en zomer best druk tijdens het weekend en in de vakanties. Op weekdagen is het er rustiger. Honden zijn niet toegelaten in park.

De wandeling

1 ▶ 2
VAN HET ONTHAALCENTRUM ARDENNEN ET GAUME NAAR BRASSERIE LA FLOBETTE
0,98 KM

Loop door het **chalet van Ardenne et Gaume 1**.

De blauwe pijlen volgend klim je tot aan een gereconstrueerd Romeins badhuis. Op het plateau beland je in een open landschap met kalkgrasland.

De blauwe pijlen loodsen je naar een informatiebord over de slechtvalk. Dit is de ideale plek om slechtvalken te spotten. Wandel door pittoreske kalkgraslanden tot aan een middeleeuwse vesting.

Daal de trap af naar de grot Trou du Grand Duc.

Keer op je stappen terug en vervolg je tocht. De blauwe pijlen wijzen je de weg.

Op de meer open, stenige delen van het grasland herken je typische soorten als verfbrem, kleine pimpernel en geel zonneroosje. Ook nachtsilene en wondklaver komen hier voor.

De grote schermbloemige die je onderweg opmerkt, is knolribzaad. De andere witte bloemen zijn witte engbloem, in tegenstelling tot knolribzaad een heel giftige plant. Met soorten als muurhavikskruid, smalle en ruige weegbree, kamgras, zachte dravik, kleine klaver, gewone rolklaver en tripmadam zijn de muurresten van de vesting een botanisch paradijsje.

Naast de treden groeien steenbreekvaren, eikvaren, schubvaren en tongvaren, op de kale rotsen schieten weegbree, muurpeper en tijm op. Je krijgt hier een prachtig uitzicht op de Lesse.

In de smalle stroken grasland rechts en links van je groeien soorten als walstro, witte engbloem en grasklokje. Je bespeurt zelfs enkele exemplaren van het rood peperboompje.

TONGVAREN

In de afdaling van het plateau wandel je aan de splitsing eerst even rechtdoor langs de rotswand. Hier zie je hoe de natuur zich ontwikkelt als ze niet verstoord wordt door de mens.

Keer op je passen terug en vervolg je route. Tongvaren en mannetjesvaren zomen het pad af. Via verschillende trappen daal je af richting de Lesse. Aan een informatiebord over het esdoornravijnbos, pal naast een gigantische es, moet je rechtsaf. Neem een kijkje in een van de grotten die je passeert, bijvoorbeeld de Trou des Nutons of Dwergengrot.

Schaduwplanten met forse stengels en grote bladeren proberen bij de grot zo veel mogelijk licht op te vangen. Je ontdek onder meer look-zonder-look, grote brandnetel, witte dovenetel, stinkende gouwe, robertskruid en tongvaren.

Rotsen, dood hout, varens en mossen hebben in dit ongerepte stukje de bovenhand.

Aan weerszijden van het smalle paadje rijst een steile helling op. Onder de esdoorns en lindes is de bosbodem begroeid met tongvaren. Wanneer je bijna aan de Lesse bent, kies je aan een T-splitsing rechts. Een nieuwe grot dient zich ter

verkenning aan: de Trou du Frontal. Keer op je stappen terug en volg de blauwe pijlen verder. Aan de T-splitsing bij de Lesse moet je rechtsaf. Ga het bejaarde draaiportje door naar de aanlegplaats voor kano's en de sympathieke **brasserie La Flobette** 2.

